

PUHETERAPEUTTIIEN TÄYDENNYSKOULUTUSSUUNNITELMA

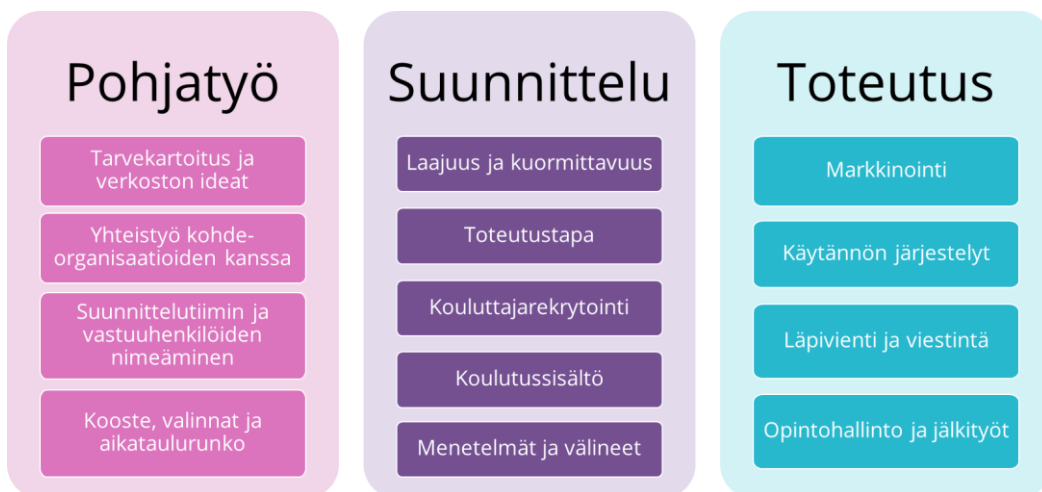
1. JOHDANTO

Puheterapeuttien täydennyskoulutuksia pilotoitiin EU:n osarahoittamassa MultiLogos-hankkeessa vuosina 2023–2026. MultiLogos-hankkeen järjestämät koulutukset olivat osallistujille maksuttomia ja kohderyhmänä oli hankealueella (Pohjois-Karjala, Pohjois-Savo, Keski-Suomi, Etelä-Savo) toimivat puheterapeutit. Hankkeessa järjestettiin yhteensä kuusi koulutuskokonaisuutta: Ohjausosaamista puheterapeuteille (OHPU 2 op), Muistisairas puheterapiassa (MUPU 2–2,5 op), Lasten syömisvaikeudet (LASYVA 5 op), KieLo varhaiskuntoutuksen ohjaajakoulutus (KIELO 2 op), Tekoäly ja etäpalvelut puheterapeutin työssä (TETÄ 1 op) ja Monikielisyys ja kielelliset vaikeudet (MOKI 4 op).

Pilottikoulutusten toteutus onnistui hyvin ja kokemuksen perusteella voidaan todeta, että puheterapeuttien täydennyskoulutuksille on alueella runsaasti kysyntää. Koulutusten teemat vastasivat tarpeeseen ja kentän toiveisiin. Eri koulutusten välinen rytmitys ja aikataulutus oli toimiva ja sisällöllisesti teorian sekä käytännön välinen suhde oli tasapainossa. Kouluttajahankinnat onnistuivat hyvin ja kouluttajat olivat asiansa osaavia ja asiaan perehtyneitä. Myös osallistajat olivat suurelta osin erittäin sitoutuneita kouluttautumiseen. Koulutuksilla saatiin aidosti aikaan yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Uusia toimintamalleja otettiin käyttöön ja alueiden toimintakäytännöissä tapahtui muutoksia, esimerkiksi lähete- ja hoitokäytännöissä saatiin aikaan parannuksia. Voidaan todeta, että koulutusten myötä puheterapeuttien osaaminen, ammatillinen itsetunto sekä ymmärrys eri asiakasryhmien kohtaamisesta, arvioinnista ja kuntoutuksesta vahvistui. Myös työelämän ja yliopiston välinen yhteistyö lisääntyi.

Tämä puheterapeuttien täydennyskoulutusten toteuttamisen malli on rakennettu MultiLogos-hankkeessa kertyneiden kokemusten pohjalta. Hankkeen jälkeen koulutusten toteuttajana jatkaa Itä-Suomen yliopiston jatkuvan oppimisen keskus (JOK) ja koulutuksia kehitetään osana Itä-Suomen yliopiston jatkuvan oppimisen normaalitoimintaa. Muutoksen myötä koulutukset on mahdollista avata valtakunnallisiksi.

2. MALLI KOULUTUSTEN TOTEUTTAMISEEN

Kuva 1. Koulutuksen toteuttamisen vaiheet.

2.1 Pohjatyo

Koulutusten suunnittelu alkaa taustaselvityksellä, jossa suunnittelun tueksi tehdään säännöllisesti valtakunnallisia tarvekartoituksia. Näiden avulla selvitetään koulutustarpeita ja -toiveita eri alueilla. Kohderyhmiä tavoitellaan Jatkuvan oppimisen keskuksen uutiskirjeellä ja lisäksi lähetetään pyyntö vastata kyselyyn Suomen Puheterapeuttiliiton kautta. Koulutustoiveita kerätään myös suoraan kentältä ja Logoverkostosta. Logoverkosto on Itä-Suomen yliopiston logopedian oppiaineen ympärille rakentunut monitahoinen yhteistyöverkosto, johon kuuluu erityisesti Itä-Suomen alueen puheterapeutteja. Logoverkoston uutiskirje on keskeinen kanava kohderyhmän tavoittamiseen. Tarvekartoitus tehdään yhteistyössä hyvinvointialueiden ja yritysten kanssa, jotta koulutusten suunnittelu perustuu kentän toimijoiden todennettuihin tarpeisiin. Jatkossa koulutustarpeita ja -toiveita kerätään aiempiin koulutuksiin osallistuneilta.

Koulutusten suunnittelun päävastuussa on Jatkuvan oppimisen keskuksen tehtävään nimeämä jatkuvan oppimisen asiantuntija, joka koordinoi koulutusten suunnittelua. Lisäksi kunkin koulutuksen suunnittelua varten kerätään tarvittaessa asiantuntijaryhmä. Itä-Suomen yliopiston logopedian oppiaineen rooli ja mahdolliset henkilöt sisällön toteuttamisessa määritellään koulutuskohtaisesti. Aiemmin suunnittelussa mukana olleen työelämän sparraustyöryhmän tarvetta ja osallistumista suunnitteluun harkitaan. Sparraustyöryhmän tarkoitus on välittää kentän näkemyksiä ja tukea koulutusten työelämälähtöisyyttä.

Kartoitusten ja verkostosta saatujen tietojen pohjalta laaditaan hahmotelma lähivuosina mahdollisesti toteuttavista koulutusvaihtoehdoista. Koulutuskokonaisuudet voivat olla erilaisia: avoimia kaikille, suunnattuja tietyille kohderyhmille tai tilauskoulutuksia eri organisaatioille. Spesifisti puheterapeutin ammattiosaamiseen liittyvät aiheet kohdennetaan pelkästään puheterapeuteille, mutta myös kohderyhmän laajentamista on syytä harkita. Monet aihealueet koskevat useita ammattiryhmiä (esimerkiksi terveydenhoitajat, toimintaterapeutit ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset), joten koulutuksia voi olla perusteltua toteuttaa moniammatillisesti laajemmalle kohderyhmälle.

Koulutusten aikataulussa on huomioitava, että tulevat koulutukset tulisi olla tiedossa jo edellisen lukuvuoden aikana tai viimeistään edellisen vuoden syksyllä, jotta organisaatiot voivat budjetoida koulutusmäärärahojen käyttöä. Toteutukselle voidaan tehdä pitkän aikavälin suunnitelma esimerkiksi viideksi vuodeksi tai koulutukset voidaan suunnitella yksi kerrallaan. Ajan ilmiönä on lyhytjänteisyys ja (talous)tilanteiden nopea muuttuminen. On myös määriteltävä, ovatko koulutukset kertaluontoisia vai toistuvia. Kysyntä säätelee tarjontaa, joten mikäli sama opintojakso toteutetaan uudelleen, on harkittava uuden tarvekartoituksen toteuttamista koulutusten välillä.

Karkean koulutusrungon pohjalta tehdään valinnat toteutettavista koulutuksista ja aloitetaan tarkempi suunnittelutyö. Koulutuskohtaiseen suunnitteluun on varattava riittävästi aikaa – koulutuksen suunnittelu tulisi aloittaa vähintään noin vuosi ennen toteutusta.

MultiLogoksessa opittua

- Koulutustarpeiden, kentän näkemysten ja muun koulutustarjonnan huolellinen kartoittaminen etukäteen kannattaa. Toivotuista teemoista järjestettyihin koulutuksiin osallistutaan hyvin.
- Organisaatioilla on usein enemmän rahoitusta koulutuksiin alkuvuodesta, tämä on tärkeä huomioida koulutusten aikatauluttamisessa ja niistä tiedottamisessa.
- Osa koulutuksista kannattaa avata moniammatillisesti laajemmalle kohderyhmälle.

2.2 Suunnittelu

Laajuus ja kuormittavuus

Koulutuksen sopiva kesto ja laajuus riippuvat käsiteltävästä aiheesta, mutta myös osallistujaprofileista. Joissakin teemoissa intensiiviset ja lyhytkestoiset koulutukset voivat olla perusteltuja, mutta osaan teemoista on hyvä varata pidempi prosessointiaika, jotta osaaminen ehtii integroitua osaksi työelämätaitoja. Laajemmat koulutukset vaativat enemmän sitoutumista ja ajankäyttöä. On tärkeää arvioida koulutuksen kuormittavuus realistisesti ja hahmottaa opintopisteiden vaatima työmäärä sekä osallistujien että järjestäjien taholta. Työnantajan näkökulmasta koulutuksen tulee tuottaa lisäarvoa ja hyötyä organisaatiolle. Koska työaika maksaa, tehtävien tekeminen ei ole aina sallittua työajalla ja tämä lisää osallistujien kuormitusta. Joissakin tapauksissa suositeltavampia ovat helpommin työaikaan sovitettavissa olevat lyhyemmät, luentotyyppiset koulutukset ilman tehtäviä. Kaikki osallistujat eivät välttämättä tarvitse opintopisteitä, joten on syytä harkita, kannattaako lyhyitä koulutuksia opintopisteyttää.

Erilaisia toteutusmuotoja:

- Opintojakso, jossa on kontaktiopetusta ja tehtäviä. Opintojakso on maksullinen ja siitä saa opintopisteitä. Laajuus 1–5 opintopistettä.
- Verkkokurssi, joka sisältää videoita ja tehtäviä, kesto yhteensä muutaman tunnin. Kurssi on maksullinen ja siitä saa osaamismerkkin.
- Moduulipohjaiset koulutukset, joissa pienemmistä osista muodostetaan laajempia kokonaisuuksia. Moduulit voivat olla itsenäisiä ja yhdisteltävissä eri tavoin.
- ”Aamukahvit ja asiaa” -tyyppinen toteutus, jossa tarjotaan esimerkiksi viisi yhden tunnin mittaista infopakettia kerran kuukaudessa. Tämä on maksuton osallistujalle ja toimii myös koulutusten markkinointikeinona.
- Mahdollisesti tulevaisuudessa ns. pienet osaamiskokonaisuudet, mikäli koulutustarjontaa on riittävästi.

Sisältö

Opintopisteitä kerryttävillä opintojaksoilla laaditaan opetussuunnitelma. Muille toteutuksille määritellään yksilöidyt osaamistavoitteet ja/tai sisällöt. Nämä suunnitellaan huolellisesti yhdessä kaikkien kouluttajien sekä koulutussuunnittelijan kanssa. Tavoitteena on välttää päällekkäisyyksiä eri osioissa ja varmistaa, että sisältö vastaa koulutukselle asetettuja kriteerejä ja laadittuja osaamistavoitteita. Toteutus riippuu koulutuksen teemasta, mutta tyypillisesti sisältöön toivotaan käytännönläheisyyttä ja runsaasti tapausesimerkkejä. Keskusteluille ja harjoituksille on varattava riittävästi aikaa.

Kouluttajarekrytointi

Kouluttajien kartoituksessa hyödynnetään olemassa olevaa yhteistyöverkostoa ja toimitaan Itä-Suomen yliopiston kilpailutusohjeiden mukaisesti. Keskeistä on koulutuksen laatu ja kouluttajien asiantuntemus. Tietyistä koulutusteemoista kouluttajien tarjonta on rajallista, joten rekrytoinnissa voidaan perustellusti käyttää myös suorarekrytointia. Neuvotteluissa on huomioitava kouluttajien aikataulut, sopimusprosessien kesto sekä varsinkin kansainvälisten kouluttajien kanssa mahdollisesti ilmenevät kulttuuri- ja aikaerot. Palkkioneuvottelut tulee käydä ja sopimukset allekirjoittaa ennen koulutuksen markkinoinnin ja laajempien käytännön järjestelyjen aloittamista. Myös toteuttajan ja kouluttajan välinen työnjako ja roolit on määriteltävä selkeästi.

Toteutustavat

Koulutukset voidaan toteuttaa lähitoteutuksena, hybridimuotoisina tai kokonaan etäyhteydellä. Joustava ajankäyttö, matkakulujen välttäminen sekä ympäristösyöt puoltavat etäkoulutuksia. Etätoteutus vaatii toimivaa tekniikkaa ja jonkin verran teknistä osaamista osallistujilta. Tämän vuoksi koulutuksissa tarvitaan tukihenkilö etäyhteyksien hallinnointiin ja osallistujien avuksi. Joissakin koulutusteemoissa lähitoteutus puoltaa paikkaansa, mutta tälle tulee olla erityinen peruste, esimerkiksi käytännön harjoitukset tai vertaisten tapaaminen. Tilauskoulutukset ja eri puolilla Suomea toteutettavat koulutukset voidaan toteuttaa tarpeen mukaan lähikoulutuksina tai tilaajan toiveiden mukaisesti. Osa koulutuksista voi olla myös verkossa itsenäisesti suoritettavia.

Menetelmät

Koulutusten sähköisenä oppimisympäristönä ja viestintäkanavana toimii esimerkiksi DigiCampus. Sähköisessä oppimisympäristössä opiskelijoiden käytössä on kaikki koulutukseen liittyvä informaatio, koulutuksen materiaalit, mahdolliset osallistumislinkit, webinaarien tallenteet, kyselyt, tehtävien palautusalueet sekä keskustelualueet. Tehtävien ja itsenäisen työskentelyn osalta on tärkeää laatia aikarajat joustavasti ja ilmoittaa tehtävien määrä sekä palautuspäivät jo kurssin alussa. Oppimispäiväkirja on usein todettu hyväksi tehtävämuodoksi, mutta myös erilaisia tehtävätyyppejä tarvitaan. Itsenäisen työskentelyn osuus on hyvä konkretisoida selkeästi tuntimäärinä tai tehtävien määränä. Myös mahdollinen pakollisen läsnäolon osuus tulee ilmoittaa.

Opintosuoritukset

Koulutuksen laajuus määrittää sen, myönnetäänkö suorituksesta opintopisteitä, osaamismerkki vai molemmat. Alle yhden opintopisteen laajuisista koulutuksista ei myönnetä opintopisteitä, mutta niistä voidaan myöntää osaamismerkki. Laajemmat koulutukset voidaan opintopisteyttää ja osallistuja saa niistä opintopisteet. Mikäli täydennyskoulutuksista muodostuu jatkossa riittävän kattavia modulaarisia osaamiskokonaisuuksia, yksittäiset koulutukset voivat myös pinoutua osaamismerkkijärjestelmässä. Tällöin on mahdollista rakentaa eri tasoisten osaamismerkkien jatkumo (pronssi, hopea tai kulta) opintopisteiden rinnalle. Tarvittaessa voidaan myöntää myös erillinen todistus suoritetusta koulutuksesta.

MultiLogoksessa opittua

- Osallistujien sitoutuminen opiskeluun vaihtelee. Työssä käyvillä kouluttautumiseen käytettävissä oleva aika on rajallinen, mikä tulee huomioida koulutusten laajuudessa ja kuormittavuudessa.
- Realistinen koulutuksen maksimilaajuus on viisi (5) opintopistettä.
- Opiskelun vaatima aika ja kuormittavuus tulee ilmoittaa osallistujille selkeästi jo markkinointivaiheessa.
- Laajempien opintojaksojen jakaminen pidemmälle ajalle mahdollistaa aiheen rauhallisen käsittelyn, pohdinnan, tarkentavien kysymysten esittämisen kouluttajille sekä opitun asian testaamisen kliinisessä työssä ja sen myötä syvemmän oppimisen.
- Sisällön huolellinen suunnittelu ja päällekkäisyyksien välttäminen on keskeistä.
- Etä- ja hybriditoteutus ovat nykypäivää, lähikoulutukselle on oltava vahvat pedagogiset perusteet.

2.3 Toteutus

Markkinointi

Koulutusten markkinointi edellyttää selkeää aikataulutusta ja riittävän ajoissa tapahtuvaa tiedottamista. Kohderyhmän kannalta kannattaa hyödyntää lukukausiajattelua: seuraavan lukukauden koulutukset tulisi tietää edellisen lukukauden aikana ja syksyllä tulisi olla selvillä seuraavan vuoden koulutukset. Muiden tahojen tarjoamien koulutusten seuraaminen ja päällekkäisyyksien välttäminen on tärkeää. Alan koulutuksia järjestävät tai niistä tiedottavat muun muassa Suomen Puheterapeuttiliitto, Professio, Coronaria ja Äännekoulu.

Logopedian täydennyskoulutusten keskeisenä markkinointikanavana toimii Logoverkoston verkkosivut (www.logoverkosto.fi), joiden koulutusosion päivittämisestä vastaa tehtävään nimetty jatkuvan oppimisen asiantuntija. Verkkosivuilla tiedotetaan tulevista koulutuksista ja niiden sisällöistä ja sieltä löytyy ilmoittautumisohjeet. Koulutusten markkinoinnissa hyödynnetään Logoverkoston uutiskirjettä, jonka tilaajamäärää pyritään jatkuvasti kasvattamaan. Muita markkinointikanavia ovat esimerkiksi puheterapeuttien Facebook-ryhmät, Suomen Puheterapeuttiliiton verkkosivujen koulutuskalenteri sekä Jatkuvan oppimisen keskuksen somekanavat ja sotealan uutiskirjeet.

Käytännön järjestelyt

Koulutuksen toteutustapa vaikuttaa käytännön järjestelyihin, mutta tärkeää on huolehtia järjestelyistä hyvissä ajoin. Lähikoulutuksessa tämä sisältää tilojen varaamisen ja valmistelun sekä opasteiden, karttojen ja muiden ohjeistusten laadinnan. Sähköisen oppimisympäristön kurssialusta on suunniteltava ja rakennettava hyvissä ajoin saavutettavuus huomioiden. Tarvittaessa on oltava valmis perehdyttämään osallistujia sähköisen oppimisalustan käyttöön. Teknisten järjestelyjen osalta on huomioitava, toteutetaanko koulutus etänä, hybridinä vai lähitoteutuksena. Käytettävät sovellukset (esimerkiksi Zoom, Teams) ja työskentelyalustat (esimerkiksi Padlet, Mentimeter) tulee määritellä ja valmistella etukäteen. Lisäksi on hyvä varautua muiden sähköisten työkalujen käyttöön (ryhmäkeskustelut, kyselyt). Koulutuksessa on oltava saatavilla teknistä apua, jotta koulutuksen sujuvuus voidaan varmistaa. Tarvittavat koulutusmateriaalit on toimitettava osallistujille sähköisen oppimisympäristön kautta, sähköpostitse tai paikan päällä.

Läpivienni ja viestintä

Koulutuksen läpiviennin yksityiskohdista ja aikatauluista sovitaan kouluttajien ja koulutusta koordinoivan jatkuvan oppimisen asiantuntijan kanssa. Tähän kuuluu muun muassa opiskelijaseuranta, koulutusmateriaalien valmistaminen ja jakaminen sekä tehtävien laatiminen ja tarkastaminen. Kontaktiopetuksessa on hyvä sopia etukäteen koulutuspäivän työnjako: kuka vastaa tilaisuuden avaamisesta ja aikataulusta, kuka fasilitoi keskustelua ja kokoaa kysymyksiä, ja kuka huolehtii teknisestä tuesta. Selkeä roolitus tukee koulutuksen sujuvaa etenemistä.

Osallistujaviestinnästä vastaa kurssin jatkuvan oppimisen asiantuntija. Viestinnässä korostuvat selkeys, täsmällisyys ja oikea-aikaisuus. Osallistujille tulee lähettää aloitusohjeet, viestejä ja ohjeistuksia koulutuksen etenemisestä, kannustusta, muistutuksia sekä kiitosviestit koulutuksen päätyttyä.

Opintohallinto ja jälkityöt

Opintohallinnon kokonaisuudesta vastaa Jatkuvan oppimisen keskuksen sihteeri tai koordinaattori, joka huolehtii muun muassa ilmoittautumisten vastaanottamisesta, suoritusmerkinnöistä ja osaamisen todentamisesta. Osaaminen todennetaan osaamismerkkein, todistuksella tai suoritetuilla opintopisteillä. Opintopisteytettyjen koulutusten opintorekisteriotteen osallistuja voi ladata Opintopolusta (www.opintopolku.fi).

Palautteiden kerääminen on olennainen osa koulutuksen kehittämistä. Palautetta kerätään systemaattisesti sitä varten laadituilla sähköisillä lomakkeilla. Palautteet koostetaan koulutuksen kehittämistyötä varten, ja niiden pohjalta määritellään suositukset ja kehityskohteet seuraavia toteutuksia varten.

MultiLogoksessa opittua

- Koulutusten markkinointi tulee tehdä hyvissä ajoin ja kohdennetusti.
- Keskeisiä viestintäkanavia ovat Logoverkoston uutiskirje ja verkkosivut.
- Koulutuksen sujuvuuteen myötävaikuttaa hyvät ennakkovalmistelut, selkeä järjestäjien roolitus, aikataulussa pysyminen ja riittävä aika keskustelulle.
- Kokoustekniikan toimivuus etäyhteyksissä on varmistettava, tukihenkilö oltava paikalla.
- DigiCampus on oppimisalustana toimiva ja kohtuullisen helppo käyttää.

3. LOPUKSI

Pilottitoteutusten perusteella todettiin, että useille koulutusteemoille olisi kysyntää myös lähitulevaisuudessa ja ne olisi hyvä avata pilottia laajemmalle kohderyhmälle. Muistisairaiden henkilöiden kohtaaminen puhututtaa puheterapeuttien lisäksi myös muita terapeutteja ja hoitohenkilökuntaa, joten voisi olla perusteltua järjestää monialainen koulutus esimerkiksi teemalla *Muistisairas terapiassa* tai *Muistisairaahan kohtaaminen*. Tietämys lasten syömisvaikeuksien arvioinnista ja kuntoutuksesta on puheterapeuttien keskuudessa valtakunnallisesti edelleen niukkaa tai vaihtelevaa, ja siksi *Lasten syömisvaikeudet* -koulutus olisi hyvä toteuttaa pian uudestaan. Aiheesta on tullut kyselyitä hankehenkilöstölle pilottitoteutuksen jälkeen, ja myös pilotin kouluttajat ovat luvanneet olla mukana uudessa toteutuksessa. Monikielisyys -teema kiinnostaa ja puhututtaa niin ikään laajaa kohderyhmää ja uuden koulutuksen voisi järjestää laajemmalle kohderyhmälle ottaen mukaan muun muassa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstöä. Myös tekoälyyn liittyvistä teemoista on toivottu jatkokoulutusta.

Puheterapeuttien perustutkintokoulutuksen aloituspaikkamääriä on lisätty, ja tämän myötä puheterapeuttien määrä tulee lisääntymään merkittävästi lähitulevaisuudessa. Myös moniammatillinen yhteistyö tulee lisääntymään, jolloin terveydenhuoltoalan eri toimijoiden ja ammattilaisten roolien ymmärtäminen on tärkeää. Täydennyskoulutusta tarvitaan sekä spesifisti puheterapeuteille että laajemman kohderyhmän tarpeisiin. MultiLogos-hankkeen pilottikoulutusten kokemukset sekä nyt käsillä oleva koulutusmalli antavat tähän suunnitteluun hyvät askelmerkit.

Euroopan unionin
osarahoittama

Elinvoimakas